

ASPECTE DIN VIAȚA POLITICĂ A MUNICIPIULUI TÎRGU-MUREȘ ÎN PERIOADA INTERBELICĂ (1919-1940)

TRAIAN BOSOANCĂ

În municipiul Tîrgu-Mureș viața politică se delimitează în trei perioade distincte: perioada de criză și recesiune economică (1919-1921 și 1929-1933) care s-a manifestat prin schimbarea primarilor și a comisiilor interimare la scurte intervale de timp și existența unui mare număr de partide politice; perioada de stabilitate economică (1922-1928 și 1934-1937), când s-au produs importante regrupări de forțe politice, iar primarii și consiliul municipal sau comisia interimară și-au dus până la capăt mandatul lor; perioada dictaturii carliste (1938-1940) se caracterizează prin interzicerea tuturor asociațiilor, grupărilor și a partidelor politice și înființarea unui singur partid politic, Frontul Renașterii Naționale, iar din iunie 1940 a Partidului Națiunii. În această ultimă perioadă, în fruntea orașului (din anul 1938 municipiul Tîrgu-Mureș a fost încadrat în categoria orașelor de reședință¹) au fost numiți militari de carieră.

În studiul de față prezentăm numele primarilor și ai președinților comisiilor interimare, numele personalităților care au fost alese ori numite în consiliul municipal ori în comisiile interimare, partidele politice care și-au trimis consilieri în aceste organisme, precum și alegerile parlamentare desfășurate în această perioadă, întrucât marea majoritate a candidaților și mai ales a parlamentarilor aleși, fie deputați ori senatori, proveneau ori își aveau domiciliul în Tîrgu-Mureș, iar municipiul era cea mai mare și importantă circumscripție electorală a județului.²

La 1 Decembrie 1918, Alba-Iulia și întreaga suflare românească au trăit o zi de neuitat, de mare împlinire. Marea Adunare Națională, într-o atmosferă de aleasă sărbătoare, a aprobat proiectul de rezoluție citit de Iuliu Hossu, hotărându-se astfel unirea Transilvaniei cu România. Se încheia astfel, în acea zi, un însemnat proces din istoria poporului român – desăvârșirea unității de stat.

Hotărându-se unirea Transilvaniei cu România, punctul II al rezoluției prevedea menținerea unei autonomii provizorii până la întrunirea Constituantei aleasă pe baza votului universal. La Alba-Iulia s-a hotărât – scria un ziar clujean –

¹ *Orașul*, An. XVI, nr. 13, Tîrgu-Mureș, 1 iulie 1938.

² Pentru cei mai puțin avizați, precizăm că funcția de președinte al comisiei interimare sau prefect al orașului echivala cu cea de primar.

„o autonomie în chestiunile interne până ce deosebirile de structură politică și socială dintre noi se vor nivela.”³ După ce Marea Adunare Națională a primit prin aclamații Rezoluția în întregimea ei, s-a ales Marele Sfat Național, condus de Gheorghe Pop de Băsești, ca organ provizoriu al puterii de stat; acesta avea atribuțiile unui for legislativ.

A doua zi, la 2 decembrie 1918, s-au întrunit membrii Marelui Sfat Național, pentru a adopta hotărâri dintre cele mai importante în desfășurarea ulterioară a evenimentelor. În acea ședință, a fost desemnat un comitet executiv cu activitate permanentă, care să conducă afacerile curente ale Transilvaniei, numit Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria, alcătuit din 15 membri, având ca președinte pe Iuliu Maniu.⁴ Formarea Consiliului Dirigent, organism politico-administrativ provizoriu, investit de Marele Sfat Național cu largi atribuții, a răspuns unei necesități a momentului concret istoric. „Scurta autonomie provizorie și instituirea Consiliului Dirigent a fost o măsură de prevedere și înțelepciune politică menite a pregăti calea spre încheierea deplină a unității național-politice.”⁵ Consiliul Dirigent a funcționat din 2 decembrie 1918 și până la începutul lunii aprilie 1920.

După marele act de la 1 Decembrie 1918 și până la instituirea unei administrații românești pe întreg teritoriul unit cu România, a fost un drum lung și anevoios, presărat cu numeroase și felurite greutăți. Totuși, prin eforturi stăruitoare, s-a reușit ca până în vara anului 1919 autoritatea statului român să se extindă, prin intermediul Consiliului Dirigent, asupra Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria, regiuni unite cu România. Pentru a înțelege mai bine organizarea administrativă a Transilvaniei și a municipiului Tîrgu-Mureș, prezentăm succint această organizare până la 1 Decembrie 1918.

Unitățile administrative din Transilvania erau comunele și municipiile. Comunele la rândul lor erau clasificate în mici, mari și orașe cu magistrat. Diviziunile teritoriale de gradul cel mai înalt erau comitatele și orașele cu drept de municipiu. Orașul cu grad de municipiu era o unitate administrativă de rangul comitatului, fiind subordonată direct puterii executive. În Transilvania și Banat erau următoarele orașe cu drept de municipiu: Arad, Cluj, Oradea, Satu Mare, Timișoara, Tîrgu-Mureș.⁶ În fruntea comitatului stătea comitele suprem, numit de rege, la propunerea ministrului de interne. El era un om politic, reprezentantul guvernului și nu făcea parte din organismul municipal, față de care nu avea nici o răspundere. Comitele suprem putea controla orice organ de stat de pe teritoriul comitatului, cu excepția instanțelor judecătorești. El trebuia consultat la numirea sau avansarea funcționarilor. Conducătorul orașelor municipii era comitele

³ *Glasul Ardealului*, Cluj, 24 noiembrie/7 decembrie 1918.

⁴ Gheorghe Iancu, *Contribuția Consiliului Dirigent la consolidarea statului unitar român (1918-1920)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, p. 16.

⁵ *Patria*, Cluj, 2 ianuarie 1920.

⁶ Gh. Iancu, *op. cit.*, p. 90.

suprem cu atribuții identice cu ale comitelui suprem al comitatelor.⁷ Această organizare se va păstra până la aplicarea legii de unificare administrativă a României în 1925. Consiliul Dirigent a decis, la 7 februarie 1919, utilizarea în administrație a denumirilor folosite în vechea Românie. Pentru circumscripțiile administrative: în loc de comitat - județ, în loc de cerc - plasă, în loc de oraș cu magistrat - oraș cu consiliu. Pentru funcționari administrativi în loc de comite suprem - prefect, în loc de vicecomite - subprefect, protonotar - primnotar, viconotar - notar etc.⁸

Începând cu 29 decembrie 1918 Consiliul Dirigent a făcut primele numiri de prefecți pentru județele asupra cărora își exercita efectiv autoritatea și a definitivat și adoptat cele dintâi decrete, Decretul I și Decretul II.

Conform primului Decret⁹ erau menținute în vigoare și vechile legi administrative ce se impuneau. Prin același act se stabilea limba română ca limbă oficială în serviciile publice. Pentru celelalte naționalități urmau să se aplice dispozițiile Legii naționalităților din 1868 cu deosebirea, că în textul legii în locul „limbii maghiare” se introducea peste tot „limba română”.¹⁰

Decretul II se referea în mod concret la funcționarea în mod provizoriu a serviciilor publice administrative.¹¹ Acest decret determina câteva schimbări de esență în administrația din Transilvania. Fiecare municipiu (comitat, oraș municipal) era condus de un prefect. Legile de organizare a județelor și comunelor de până la 1 decembrie 1918 se bazau pe un compromis între conducerea centralizată și autonomia locală, exercitată prin corpurile reprezentative (comitetul municipal și reprezentanța comunală). Dacă jumătate din membrii lor erau aleși de cetățeni, cealaltă jumătate o formau cenzitarii, numiți în Transilvania „viriliști”, adică cei care plăteau cele mai mari impozite directe. „Fiind însă virilismul contrar principiilor depuse în hotărârea Adunării de la Alba-Iulia”, s-a prevăzut în Decret ca pe viitor toți membrii Comitetului municipal și ai reprezentanței comunale să fie aleși.¹² Va dispărea astfel, din organele de conducere administrativă ale Transilvaniei, acea categorie care-și datora censului plătit prezența în ele. De asemenea, prin dispoziția ca funcționarii județeni și comunali să fie numiți de prefect și de Resortul de Interne, a fost înlăturat din Transilvania sistemul electiv la recrutarea funcționarilor, practicat înainte de Unire. Legile românești de mai târziu privitoare la unificarea administrației vor utiliza același sistem, al numirii funcționarilor județeni și comunali. Dispozițiile cuprinse în cele

---

⁷ *Ibidem*, p. 91.

⁸ *Gazeta Oficială*, Consiliul Dirigent, nr. 7-12 din 1-22 februarie 1919.

⁹ Decret nr. I despre funcționarea în mod provizoriu a serviciilor publice, aplicarea legilor, despre funcționari și întrebuintarea limbilor, în *Gazeta Oficială*, nr. 6 din 14/27 ianuarie 1919.

¹⁰ Gh. Iancu, *op. cit.*, p. 129.

¹¹ Decret nr. II despre funcționarea în mod provizoriu a serviciilor publice administrative, în *Gazeta Oficială*, nr. 6, p. 26.

¹² Gh. Iancu, *op. cit.*, p. 129

două decrete, completate pe parcurs cu altele, au constituit normele de bază în administrarea Transilvaniei în perioada imediat următoare Marii Uniri.¹³

Consiliul Dirigent a făcut numirile de prefecți în concordanță cu propunerile transmise de consiliile naționale române sau de frunțașii politici români din județe. Această acțiune a Consiliului Dirigent de numire a prefecților poate fi apreciată ca o dată de referință în istoria județelor, deoarece ei vor conduce nemijlocit operațiunea de instituire a autorității statului român asupra tuturor sferelor de activitate de la acel nivel.¹⁴

Primul prefect român al județului Mureș-Turda a fost numit avocatul dr. Ioan Vescan care a preluat puterea publică și politică în județ la 10 ianuarie 1919¹⁵, înlocuindu-l pe comitele suprem Inczedy Jaksmánn Nándor, numit în fruntea comitatului Mureș-Turda în iulie 1917.¹⁶ În conformitate cu legile în vigoare, orașele cu drept de municipiu, printre care se număra și Tîrgu-Mureș, erau conduse de către un prefect, altul decât de prefectul județului din care făcea parte orașul. Prefect al orașului Tîrgu-Mureș a fost numit, la 3/16 ianuarie 1919, Eugen Bran¹⁷, care urma să-l înlocuiască pe dr. Marthy Ferenc, care a condus destinele orașului între 1917-1919¹⁸. Cum însă Eugen Bran nu s-a prezentat la post, agendele Primăriei au fost conduse în continuare de dr. Marthy Ferenc. Abia la 29 ianuarie 1919 a fost numit de Consiliul Dirigent ca primar dr. Valer Ghibu, de profesiune avocat¹⁹, renunțându-se la funcția de prefect al orașului. Deoarece întregul corp al funcționarilor maghiari și chiar consiliul cu primarul vechi au continuat să funcționeze, aceștia au condus în continuare administrația efectivă. Rolul primarului român se restrângea la scurte vizite de control care nu puteau avea nici un rezultat de fond și nici o influență serioasă asupra lucrărilor. Era numai un fel de „Comisar al guvernului”.²⁰ Consiliul orășenesc a condus agendele sub conducerea primarului dr. Marthy Ferenc până în februarie 1920. La 7 februarie 1920, Consiliul Dirigent l-a absolvit din post pe acesta și în locul său a fost numit dr. Cornel Albu, din Mânereu, județul Arad, fost prim-procuror pe lângă Tribunalul din Tîrgu-Mureș²¹. Acesta și-a luat postul în primire cu data de 9 februarie 1920²² și a condus agendele Primăriei până la 22 octombrie 1920, când

¹³ *Idem*, p. 129-130.

¹⁴ *Ibidem*, p. 130.

¹⁵ DANIC, fond *Consiliul Dirigent, Administrația generală*, dosar 3/1919, f. 21; *Gazeta Oficială*, Consiliul Dirigent, p. 25; Gh. Iancu, *op. cit.*, p. 131, 136.

¹⁶ *Unirea*, Blaj, nr. 40, 14 iulie 1917.

¹⁷ Gh. Iancu, *op. cit.*, p. 132.

¹⁸ Ökrös Árpád, *Egy Emberöltő*, Tîrgu-Mureș, 1937, p. 7.

¹⁹ dr. Emil A. Dandea, *Dare de seamă despre starea generală a municipiului Tîrgu-Mureș și activitatea administrativă în anul 1934* (în continuare dr. E. Dandea, *Dare de seamă...*), Tîrgu-Mureș, 1934, Anii IV-XIII, p. 42.

²⁰ *Ibidem*; ANDJ Mureș, fond *Protopopiatul ortodox Tîrgu-Mureș*, dosar 444/1921, f. 15.

²¹ ANDJ Mureș, *fond citat*, dosar 444/1921, f. 16.

²² dr. E. *Dare de seamă...*, p. 42.

în locul său este numit, tot de Consiliul Dirigent, dr. Ioan Harșia, avocat²³, reprezentantul Partidului Poporului în teritoriu. Nici acest renumit avocat n-a condus mult timp agendele Primăriei, decât până la 22 decembrie 1922 când a fost înlocuit cu dr. Emil A. Dandea²⁴. Deci se poate constata că în decurs de patru ani municipiul Tîrgu-Mureș a fost condus de patru primari.

Tot în această perioadă, 1919-1922, în județul Mureș-Turda și în municipiul Tîrgu-Mureș au avut loc trei alegeri parlamentare. Primele alegeri pe baza votului universal s-au desfășurat pentru Camera Deputaților în zilele de 3, 4 și 5 noiembrie 1919, iar pentru Senat în zilele de 7 și 8 noiembrie.²⁵ Articolul 46 al Decretului-Lege, pe baza căruia s-au desfășurat alegerile în Transilvania și Bucovina, prevedea ca în cazul prezentării unui singur candidat pentru un loc de deputat, președintele biroului electoral îl putea declara ales pe acesta fără a se mai face votarea. În virtutea acestui drept, la alegerile din 1919 în Transilvania s-a votat în numai 24 circumscripții din 79, cât era totalul lor.²⁶

În județul Mureș-Turda urmau să fie aleși 8 deputați și 3 senatori.²⁷ Pentru alegerile de deputați au fost constituite opt circumscripții electorale (Tîrgu-Mureș, Reghin, Toplița, Gurghiu, Bandul de Cîmpie, Miercurea-Niraj, Sîngiorgiu de Pădure și Erneiul Mare). Au candidat reprezentanți ai Partidului Național Român, un reprezentant al Partidului Țărănesc și doi independenți. În șase circumscripții electorale nu au fost contracandidați, printre care și în circumscripția Tîrgu-Mureș, unde dr. Aurel Baciuc a fost declarat ales.²⁸ La alegerile pentru Senat, în circumscripția Tîrgu-Mureș s-au înscris doi candidați: generalul Ioan Popovici din Sibiu (PNR) care a obținut 707 voturi și Vasile Suciuc, (PNR) protopop greco-

---

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*; în *MO*, nr. 154, 24 decembrie, 1922.

²⁵ vezi *Decretul-Lege electorală* nr. 3 400/1919, *Decretele modificate* nr. 1040/1919, nr. 12087 și nr. 3 600/1919.

²⁶ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Viața politică în România 1919-1921*, București, 1976, p. 362.

²⁷ *Gazeta Oficială*, Consiliul Dirigent, nr. 52, 4 septembrie 1919, p. 387-398.

²⁸ DANIC, fond *Consiliul Dirigent, Administrația generală*, dosar 2/1919, f. 473, 475, 477, 478.

²⁹ *Ibidem*, f. 476-477.

³⁰ S. Cutișteanu, Gheorghe I. Ioniță, *Electoralul din România în anii interbelici*, Cluj-Napoca, 1981, p. 19.

³¹ Matei Dogan, *Analiza statistică a „democrației parlamentare” din România*, București, 1946, p. 13.

³² S. Cutișteanu, Gh. I. Ioniță, *op. cit.*, p. 19.

catolic în Căpușu de Câmpie care, cu cele 6 411 voturi, este declarat ales²⁹. Primul parlament ales, conform noii legi electorale ca și guvernul Blocului parlamentar, de sub președinția lui Alexandru Vaida-Voievod, ce rezultase în urma alegerilor, va fi de scurtă durată (1 decembrie 1919-13 martie 1920).

Instalat la 13 martie 1920, noul guvern, condus de Alexandru Averescu, avea sarcina să ia toate măsurile pentru înăbușirea avântului revoluționar și în special al pericolului comunist și pentru consolidarea pozițiilor regimului politic. În încercarea iluzorie de a folosi corpurile legiuitoare pentru guvernul său, generalul Averescu a cerut monarhului, la 27 martie 1920, să le dizolve pe acestea prin decret și să se convoace alegătorii pentru un nou scrutin. Cetățenii țării erau chemați din nou la urne în zilele de 25-27 mai și 3 iunie pentru Camera Deputaților și 6 iunie pentru Senat.³⁰ Pentru a câștiga alegerile, gruparea lui Averescu s-a folosit de toate mijloacele și metodele, mergând până la modificarea unor articole din decretul privind organizarea și procedura electorală. Prin această modificare, numărul deputaților pentru Cameră a scăzut la 367, iar pentru Senat la 198, față de 568 de deputați și 236 de senatori.³¹ Un număr de 11 partide și formațiuni politice vor intra într-o altă competiție mult mai aspră și mai dură.³²

În județul Mureș-Turda urmau să fie aleși șase deputați în circumscripțiile electorale din Tîrgu-Mureș, Reghin, Miercurea-Niraj, Toplița, Bandul de Câmpie, Erneiul Mare, și doi senatori în circumscripțiile Tîrgu-Mureș și Reghin. În circumscripția Tîrgu-Mureș, la alegerile de deputați, alegători înscriși au fost 2154 și au votat 849, 12 voturi fiind anulate. Au candidat Octavian Tăslăuanu, din partea Partidului Poporului, care a obținut 643 voturi și Vasile Chiroiu, din partea Partidului Național Român care obținuse 194 voturi. A fost declarat ales Octavian Tăslăuanu.³³ Pentru Senat, în circumscripția Tîrgu-Mureș, au fost înscriși 6 730 alegători și au votat 1 123, trei voturi fiind anulate. Au candidat dr. Ioan Harșia, din partea Partidului Poporului, obținând 1123 voturi, și Vasile Suci, reprezentantul Partidului Național Român care a obținut 100 voturi. A fost declarat ales dr. Ioan Harșia.³⁴

Durata Parlamentului ales în mai-iunie 1920, deși a fost mai mare decât a celui precedent, n-a atins nici jumătate din timpul limită al unui mandat de patru ani. Uzura guvernului (13 martie 1920-17 decembrie 1921), a cărui zestre se întemeia mai ales pe popularitatea generalului Averescu, s-a produs într-un timp record. Declanșarea crizei este oficial marcată de demisia regizată a lui Tache Ionescu, deținătorul portofoliului de externe în guvern, și numirea acestuia în

---

³³ DANIC, fond *Consiliul Dirigent, Secția administrației județene*, dosar 13/1920, f. 9.

³⁴ *Ibidem*, f. 16-17.

fruntea cabinetului, în urma impunerii demisiei guvernului Averescu. Numindu-l pe Tache Ionescu, președintele Partidului Conservator-Democrat, la 17 decembrie 1921 ca prim-ministru³⁵, regele Ferdinand nu i-a dat acestuia însă și decretul de dizolvare a corpurilor legiuitoare cum se obișnuia. În asemenea condiții, neavând o majoritate parlamentară, în prima ședință a corpurilor legiuitoare (17 ianuarie 1922), majoritatea deputaților (190 pentru, 81 contra) adoptă moțiunea de neîncredere în guvernul Tache Ionescu, ce își va înainta demisia a doua zi.³⁶

La 19 ianuarie 1922, Ion I. C. Brătianu a primit mandatul de a forma un nou guvern, iar la 21 ianuarie membrii noului guvern național-liberal depunea jurământul la Palat, marcând începutul unei perioade noi. Cum acest guvern nu dispunea de majoritatea parlamentară, având doar 8 deputați, singura soluție consta în organizarea unor noi alegeri din care să rezulte o majoritate liberală în corpurile legiuitoare. Prin Decretul regal nr. 341 din 22 ianuarie 1922, liberalii au obținut Decretul de dizolvare a Parlamentului și organizarea de noi alegeri.³⁷ Chemat pentru a treia oară după primul război mondial, corpul electoral urma să se prezinte la urne în prima decadă a lunii martie 1-10 martie 1922.

La Camera Deputaților, județului Mureș-Turda îi revenea patru deputați ce urmau să fie aleși în cele 4 circumscripții electorale (Tîrgu-Mureș, Reghin, Miercurea-Niraj și Bandul de Câmpie). În circumscripția Tîrgu-Mureș s-au depus trei liste reprezentând Partidul Național Liberal (Simion Mândrescu), Partidul Național Român (dr. Iustin Nestor) și un independent maghiar (Iosif Totfalusi). Alegători înscriși au fost 2 393 din care exprimate 1 304 și 26 de voturi au fost anulate. Victoria a revenit lui Simion Mândrescu care a obținut 687 voturi, ocupând astfel locul de deputat. Pe locurile următoare s-au situat dr. Iustin Nestor cu 357 voturi și Iosif Totfalusi cu 234 voturi.³⁸

Pentru Senat județului Mureș-Turda i-au fost repartizate două locuri de senatori care urmăreau să fie aleși în cele două circumscripții (Tîrgu-Mureș și Reghin). La Tîrgu-Mureș s-au depus trei liste, respectiv Partidul Național Român (preotul greco-catolic Mihail Piroșca), Partidul Național Liberal (protopopul ortodox Ștefan Russu) și un independent maghiar (contele Arthur Teleky). Au fost înscriși 6 751 de alegători și s-au prezentat la vot 3 182. Au fost declarate nule 34 voturi. Cele mai multe voturi le-a obținut protopopul Ștefan Russu (1 615), fiind ales senator. Pe locul secund s-a situat contele Teleky Arthur cu 1 214 voturi, iar pe poziția a treia preotul Mihai Piroșca.³⁹

Instalați la guvern, având asigurate majoritățile în Camere, dispunând de importante pârgii economice, la care s-a adăugat avantajul de a beneficia de

³⁵ S. Cutișteanu, Gh. I. Ioniță, *op. cit.*, p. 26.

³⁶ M. Mușat, I. Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea I, 1919-1933, București, 1986, p. 302.

³⁷ *MO*, 24 ianuarie 1922.

³⁸ *Ibidem*, nr. 280, 14 martie 1922, p. 12267.

³⁹ *Ibidem*, nr. 283, 17 martie 1922, p. 12 425.

pătrunderea capitalismului la noi într-o perioadă de dezvoltare a economiei, liberalii au putut fi primii din epoca postbelică care și-au exercitat în întregime mandatul.

Prin venirea la guvernare a Partidului Național Liberal, cel mai vechi și cel mai organizat partid român, cu cadre proprii, experimentate în conducerea compartimentelor cheie ale economiei și politicii, cu un patrimoniu material care era egal cu al celorlalte partide luate la un loc, cu un parlament dominat de ei, aceștia au trecut la aplicarea în teritoriu a programului lor. De aceea liberalii aveau nevoie, în fruntea județelor, municipiilor și orașelor din Transilvania, de oameni bine pregătiți profesional și politic, pentru a reuși să transpună în practică programul liberal. În aceste condiții, la 22 decembrie 1922 este numit în fruntea municipiului avocatul dr. Emil A. Dandea. El va conduce destinele municipiului până la 15 martie 1926.

În conducerea administrativă a municipiului, dr. Emil A. Dandea, pe lângă consilierii numiți de el personal cu avizul prefectului județului, a reconstituit Comisia Administrativă, ca organ de armonizare a intereselor administrative, avându-l ca președinte pe prefect. Toate organele administrative din subordine erau obligate să se supună dispozițiilor emanate de la comisia administrativă și să contribuie la executarea lor.⁴⁰ În această comisie care va funcționa până în anul 1926, când au avut loc primele alegeri comunale (locale), au fost numite o serie de personalități române și maghiare ale vieții politice, administrative și financiare din municipiu, printre care amintim: dr. Ioan Vescan și prefectii care au urmat la conducerea județului, Ștefan Rusu, dr. Iosif Vancea, Eugen Vancu, Nicolae Oprea, dr. Petru Musca, Adalbert Bürger, Paul Bodor, Ludovic Bustya, Ștefan Hajdu, Ioan Bálint, Alexa Kovács, Coman Șogan, Ieronim Puia, Gheorghe Cantacuzino, Emeric Nagy, dr. Emil A. Dandea, dr. Petru Stoina, dr. Adalbert Kovácsy, dr. Aurel Rusu, dr. Mihai Sigismund Ferenc etc.⁴¹

În seria importantelor acte de stat adoptate de Parlamentul dominat de liberali, s-a numărat și legea pentru unificarea administrativă din 14 iunie 1925 și, pe baza ei, organizarea alegerilor comunale. Era pentru prima oară după aproape 12 ani când s-au organizat alegerile comunale prin care se constituiau organele de conducere administrative ale tuturor comunelor rurale și urbane.⁴² Alegerile urmau să aibă loc între 18-20 februarie 1926.

La Tîrgu-Mureș au avut loc tratative între Partidul Național Român, o dizidență a Partidului Maghiar, Blocul Muncitoresc-Țărănesc, Partidul Evreiesc și Partidul Socialist, tratative care au dus la realizarea unui acord electoral la 24 ianuarie 1926. Programul acestor formațiuni politice atât de diferite prevedea: 1. Lupta comună împotriva guvernului liberal; 2. Nerecunoașterea Constituției și a

⁴⁰ Gh. Iancu, *op. cit.*, p. 91-92.

⁴¹ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procese-verbale ale Comisiei administrative, 1923-1926*, f. 1-38.

⁴² S. Cutișteanu, Gh. I. Ioniță, *op. cit.*, p. 51.

legislației votate de liberali – schimbarea acestora pe cale parlamentară; 3. Desființarea stării de asediu, a stărilor excepționale, a cenzurii și încetarea persecuțiilor; 4. Asigurarea libertății de întrunire și asociere, libertatea reală a presei; 5. Legislația socială; 6. Recunoașterea drepturilor de asociere a naționalităților, de a folosi limba maternă în fața autorităților judecătorești și administrative, sprijinirea de către stat a asociațiilor culturale și școlare; 7. Amnistie generală.⁴³

Lista acestor formațiuni politice era formată din: dr. Adrian Popescu, dr. Antalffy Endre, dr. Ioan Pânteă, dr. Krausz Moric, Herbeth Ștefan, dr. Victor Suci, Simo Géza, dr. Plutz József, Iosif Covrig, Rottmán Moric, dr. Ghila Iulius, Bretter Vilmoș, dr. Ioan Bozdog, Alexandru Gliga, Alexandru Botoș, Horia Precup, dr. Farkas Róbert, Temesváry Albert, Filon Coman, Gheorghe Vlăsa, dr. Ion Roman, Cseh Zsigmond, Köteles Sándor.⁴⁴ La aceste alegeri locale au mai participat Partidul Național Liberal, Partidul Poporului, Partidul Țărănesc, Partidul Maghiar. Victoria a revenit opoziției antiliberale.

La 12 martie 1926, sub președenția prefectului județului Mureș, Nicolae S. Ionescu, secretar Simion Pânteă, are loc ședința de constituire a Consiliului Comunal al municipiului Tîrgu-Mureș, rezultat în urma alegerilor din februarie 1926. Au fost aleși următorii 41 de consilieri: dr. Aurel Rusu, dr. Bernády Gheorghe, Ugran Andrei, Teodor Coculescu, Bustya Ludovic, Petri Sigismund, dr. Iosif Vancea, Bürger Ádálbert, Bálint Ioan, Ștefan Pop, dr. Sebestyén Nicolae, Kovács Alexa, Radó Alexandru, Csiky Emil, dr. Adrian Popescu, dr. Ioan Pantea, dr. Krausz Maurițiu, Herbeth Ștefan, Nicolae Sulică, Totfalusi Iosif, dr. Victor Tătulea, Becsey Ferdinand, Victor G. Maior, Winkler Ioan, dr. Antalffy Endre, Alexandru Șuteu, Ioan Pădurean, Lakatos Alexandru, Jaross Béla, Smilovitz Iacob, Fekete Andrei, Ioan Boca, Constantin Stănescu, dr. Aurel Baci, dr. Aurel Iustian, dr. Pavel Cristea, Horia Precup, Octavian Fulea, Ștefan Rusu, dr. Victor Groza, Nicolae Papadima.⁴⁵

La prima ședință din 12 martie 1926 au participat 33 de consilieri.⁴⁶ Pe ordinea de zi s-au aflat două puncte: alegerea delegației permanente și alegerea candidaților de primar. La primul punct, Delegația Permanentă a fost aleasă în următoarea componență: dr. Sebestyén Nicolae, dr. Iosif Vancea, Radó Alexandru, Teodor Coculescu, Kovács Alexa, iar ca membri supleanți Ștefan Pop, Csiky Emil, Ioan Pădurean.⁴⁷ La punctul următor, s-a efectuat alegerea a trei candidați pentru funcția de primar, al cărei rezultat se comunica Ministerului de

⁴³ *Ibidem*, p. 58-62.

⁴⁴ *Egyetértés*, Tîrgu-Mureș, 14 februarie 1926.

⁴⁵ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procesele verbale ale Consiliului Municipal Tîrgu-Mureș 1926-1929*, (în continuare *Procese-verbale...*), f. 1, 4, 9, 15, 26-28, 37, 177, 204.

⁴⁶ *Idem*, anul 1926, f. 1, 9.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 4.

Interne pentru ca acesta să confirme pe unul dintre trei. S-au înscris trei personalități: dr. Bernády Gheorghe care a obținut 15 voturi, dr. Aurel Rusu – 9 voturi și Jaross Béla – 2 voturi. S-au exprimat 26 de voturi; opoziția liberală s-a abținut de la vot.⁴⁸ La 15 martie 1926, conform procesului verbal nr. 5 012, dr. Emil A. Dandea a predat agendele primariale lui dr. Ioan Cozma, șeful serviciului administrativ al Primăriei, ca substitut de primar, până la numirea de către Ministerul de Interne a noului primar.⁴⁹ În data de 26 martie 1926, prefectul Nicolae S. Ionescu a deschis ședința extraordinară a consiliului municipal, pe baza ordinului nr. 7 502/23 martie 1926, pentru a se proceda la instalarea ca primar a dr.-lui Bernády Gheorghe, confirmat, prin Decizia nr. 7502, de Ministerul de Interne⁵⁰. Acesta va fi în fruntea municipiului ca primar până în februarie 1929.

După cum este cunoscut, la 27 martie 1926, expirându-i mandatul de patru ani, Ion I. C. Brătianu a prezentat demisia cabinetului său.⁵¹ La 29 martie regele investește pe Alexandru Averescu cu formarea noului guvern.⁵² Primind și misiunea de a face noi alegeri parlamentare, guvernul averescan a convocat corpul electoral la urne în ziua de 25 mai 1926 pentru alegerea Camerei Deputaților și în 28 mai pentru Senat⁵³.

Pentru Camera Deputaților, județul Mureș a primit șase locuri. Și-au depus candidaturi cinci partide politice: Partidul Poporului, în cartel cu Partidul Maghiar (dr. Aurel Baci, dr. Bernády Gheorghe, Nicolae S. Suci, dr. Szoboszlay Ladislau, Dumitru Virgil, Eugen Vancu); Partidul Național Liberal (Simion Mândrescu, Victor G. Maior, Gál Alexa, Petru Cadar, Florea Coman, Gavril Olteanu); Blocul Muncitoresc-Țărănesc (Simó Géza, Balló Adalbert, Dan Ștefan, dr. Szántó Dezideriu, Moldovan Grigore, Kormoș Mihail); Liga Apărării Național-Creștine (gen. Ion Anastasiu, Oliviu Pascu, Partenie Matei, Valer Maior, Iuliu Bărdășan, Constantin Ujică); Blocul Național Țărănesc (dr. Alexandru Vaida-Voievod, Paul Brătășanu, dr. Victor Suci, dr. Alexandru Ceușianu, Emil Drăgan, dr. Aurel Leucuția). Victoria a revenit, atât în Țirgu-Mureș, cât și în județ, Partidului Poporului și Partidului Maghiar care au obținut un total de 25 540 voturi, reușind să trimită în parlament primii 5 clasați. Cel de-al șaselea parlamentar a revenit Blocului Național Țărănesc – dr. Alexandru Vaida-Voievod. Întrucât acesta obținuse victoria și într-o altă circumscripție electorală din țară, locul lui Vaida-Voievod a revenit lui Paul Brătășanu⁵⁴.

---

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 31-32.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 4-5.

⁵¹ M. Mușat, I. Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea I, 1918-1933, București, 1986, p. 81.

⁵² *Ibidem*, p. 819.

⁵³ *Ibidem*, p. 820.

⁵⁴ *MO*, nr. 122, 4 iunie 1926, p. 8042-8043.

Pentru două locuri de senatori și-au depus candidaturi trei partide: Partidul Poporului cartelat cu Partidul Maghiar (dr. Ioan Harșia, contele Teleky Arthur); Partidul Național Liberal (Ioan Sălăgean, Ion M. Dumitescu) și Partidul Național Român (dr. Ioan Vescan, Ioan Suciuc). Victoria a revenit Partidului Poporului cu 15 334 voturi; astfel, în Senat au intrat dr. Ioan Harșia și contele Teleky Arthur.⁵⁵

La numai un an de la consultarea electoratului, o nouă criză guvernamentală s-a produs. Așa cum, în 1926, nimic nu justifica aducerea la guvern a Partidului Poporului, în 1927 s-a produs demisia generalului Averescu⁵⁶. Momentul l-a prilejuit boala regelui Ferdinand, când s-a pus problema formării unui cabinet de uniune națională. Liderul necontestat al liberalilor, Ion I. C. Brătianu, a elaborat un plan propriu de preluare a frânelor țării în două etape, întrucât „e indispensabil ca să nu fiu eu în fruntea guvernului la moartea regelui Ferdinand.”⁵⁷ Parțial modificat de camarila regelui care reușise să-l convingă pe monarhul suferind să-l numească pe Barbu Știrbei ca șef al guvernului, planul liberalilor a fost în partea sa esențială transpus în viață. Guvernul Știrbei, slab prin componența sa și sabotat din interior, ca, de pildă, de demisia calculată a lui Constantin Argetoianu, a supraviețuit doar 17 zile (4-20 iunie), fiind urmat de cel condus de Ion I. C. Brătianu, ajuns la putere prin manevre și cu sprijinul regelui.⁵⁸ Investirea dată guvernului Barbu Știrbei, la 5 iunie, de a organiza alegeri, revenea acum liberalilor. Alegerile parlamentare au fost fixate pentru datele de 7 iulie – Camera Deputaților și, respectiv, 10 iulie – Senat.⁵⁹

La alegerile din iulie 1927 pentru Camera Deputaților, județului Mureș i-au revenit șase locuri. Și-au depus candidaturi cinci partide: Partidul Național Liberal (Tancred Constantinescu, Orbán Balázs, Nicolae S. Ionescu, dr. Emil A. Dandea, Elemer Erdélyi, dr. Pompei Pitea); Partidul Maghiar cartelat cu Partidul German (dr. Szoboszlai Ladislau, dr. Ferenczy Zsigmond, dr. Keitzel Eduard, dr. Páll Árpád, dr. Szimonisz Ladislau, dr. Keresztesy Dionisie); Partidul Poporului (dr. Aurel Baciuc, Dumitru Antal, Nicolae S. Suciuc, Gavrilă Branea, Grigore Truția, Ioan Chetan); Partidul Național Țărănesc (dr. Adrian Popescu, dr. Ioan Vescan, dr. Alexandru Ceușianu, dr. Ioan Pantea, Ioan Roman, Emil Drăgan); Blocul Muncitoresc-Țărănesc (Simó Géza, Balló Albert, Grigore Moldovan, Ștefan Dan, Bordoșan Iacob, Tordai Gligor jun.). Victoria, atât în Tîrgu-Mureș, cât și în județ, a revenit Partidului Național Liberal care a obținut 17 292 voturi (40,57 %) și a trimis în parlament patru deputați (Tancred Constantinescu, Orbán Balázs, Nicolae S. Ionescu, dr. Emil A. Dandea). Ceilalți doi deputați proveneau

⁵⁵ *Idem*, nr. 123, 5 iunie 1926, p. 8134.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*

⁵⁸ *Ibidem*, p. 114.

⁵⁹ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 83.

de la cartelul Partidul Maghiar-Partidul German (dr. Szoboszlai Ladislau), respectiv de la Partidul Național Țărănesc (dr. Adrian Popescu).⁶⁰

Pentru cele două locuri de la Senat au fost candidați de la trei partide: Partidul Național Liberal (Ștefan Rusu, Albert Bürger), Partidul Maghiar și Partidul German (dr. Sebestyén Nicolae, dr. Ferencz Mihály Zsigmond) și Partidul Național Țărănesc (dr. Ioan Vescan, dr. Ioan Pantea). Detașat au câștigat liberalii cu 11 033 voturi, astfel cei doi senatori mureșeni au fost Ștefan Rusu și Albert Bürger.⁶¹ De asemenea, pentru un loc de senator din partea consiliului județean și a consiliilor comunale au candidat reprezentanți din trei partide: Partidul Național Liberal (dr. Dimitrie Ionescu), Partidul Poporului (dr. Ioan Harșia) și Partidul Național Țărănesc (dr. Adrian Popescu). A ieșit învingător reprezentantul liberalilor cu 1 484 voturi.⁶²

Venind la guvern în vara anului 1927, liberalii erau decizi să păstreze puterea cât mai mult timp cu puțință. Când toate păreau că merg în această direcție, un eveniment neașteptat, moartea fulgerătoare a lui Ion I. C. Brătianu, avea să marcheze începutul declinului acelora ce până ieri erau atât de siguri de faptul că au în mână frâiele țării. De asemenea, lupta pentru răsturnarea guvernului liberal, accentuată și după moartea regelui Ferdinand, în condițiile în care Regența devenise, îndeosebi prin Gheorghe Buzdugan, un instrument de dominație politică în mâna liberalilor, s-a amplificat.

Înlocuirea guvernului liberal printr-un cabinet Național Țărănesc era privită favorabil și de către cercurile monopoliste din străinătate, îndeosebi de către cele din Anglia, întrucât, pe de o parte, acesta oferea în acel moment o mai mare garanție de stabilitate a regimului – element deosebit de important pentru siguranța și rentabilitatea capitalurilor plasate în economia României -, și, pe de altă parte, pentru că fruntașii Partidului Național Țărănesc se pronunțaseră pentru o „colaborare largă” cu capitalul străin, mergând până la înlăturarea oricăror restricții în pătrunderea acestuia în economia țării.

Spre sfârșitul anului 1928 guvernul liberal, confruntat și cu alte greutăți de ordin intern și extern, s-a văzut nevoit să-și prezinte demisia la 3 noiembrie 1928.⁶³ După câteva zile de consultări, în încercarea de a forma un guvern de uniune națională, Regența a permis lui Iuliu Maniu să formeze primul guvern

---

⁶⁰ MO, nr. 153, 14 iulie 1927, p. 9504.

⁶¹ *Idem*, nr. 155, 16 iulie 1927, p. 9741.

⁶² *Ibidem*, p. 9767.

⁶³ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 866.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 867.

⁶⁵ *Ibidem*.

Național Țărănesc din istoria politică a României (9 noiembrie 1928).⁶⁴ Iuliu Maniu, președintele partidului, ajuns la putere, dizolvă chiar a doua zi Adunările Legiuitoare, stabilind data alegerilor parlamentare pentru 12 decembrie la Camera și 15-19 decembrie la Senat.⁶⁵

În județul Mureș, la alegerile parlamentare din 12 decembrie 1928, pentru Adunarea Deputaților, pentru cele șase locuri, s-au înscris cinci partide: Partidul Național Liberal (Tancred Constantinescu, Dorift Șuteu, Melinte Căpruceanu, Florea Coman, dr. Emil A. Dandea, Nicolae S. Ionescu), Partidul Național Țărănesc (dr. Sever Dan, dr. Adrian Popescu, dr. Alexandru Ceușianu, Ariton M. Popa, dr. Ioan Bozdog, Emil Drăgan); Blocul Muncitoresc-Țărănesc (Simó Géza, Lucrețiu Pătrășcanu, Kuti Dániel, Tordai Albert, Simion Raica, Fekete Mihail), Partidul Poporului cartelat cu Partidul Național Român – N. Iorga, (dr. Aurel Baci, Elie Câmpeanu, Dumitru Antal, dr. Ioan Harșia, Nicolae S. Ionescu, Gavrilă Branea) și Partidul Maghiar (dr. György Iosif, dr. Árkosy Eugen, dr. Konhoffer Vilmos jun., dr. Paál Árpád, Egyedi Eugen, Cristof Iván). De data aceasta a câștigat detașat Partidul Național Țărănesc care a întrunit 27 049 voturi (58,80 %). Au fost aleși primii cinci de pe lista țărănistă, iar cel de-al șaselea deputat provenea de la Partidul Maghiar (dr. György Iosif) care a obținut 12 091 voturi.⁶⁶

Pentru cele două locuri la Senat și-au înscris candidați: Partidul Național Liberal (Ștefan Rusu, dr. Dumitru Gafton), Partidul Național Țărănesc (dr. Ioan Pantea, Nicolae Vulcu) și Partidul Maghiar (Szentkirály Béla, Viski Iuliu). Cele mai multe voturi le-au obținut reprezentanții țărăniștilor (13 267 voturi), iar cei doi senatori aleși au fost dr. Ioan Pantea și Nicolae Vulcu⁶⁷. Pentru un loc de senator din partea colegiilor membrilor aleși ai consiliului județean și ai consiliilor comunale, și-au depus candidați: Partidul Național Liberal (Dimitrie Ionescu), Partidul Național Țărănesc (dr. Victor Suci), Partidul Poporului cartelat cu Partidul Național (dr. Ioan Harșia) și Partidul Maghiar (Csiszár Ludovic). Cu cele 1 121 voturi, reprezentantul țărăniștilor, dr. Victor Suci, a fost ales senator.⁶⁸

Printre primele măsuri luate de guvern, după instalarea sa, au fost: numirea unor noi prefecți din rândurile fruntașilor organizațiilor județene, dizolvarea consiliilor comunale și înlocuirea lor cu comisii interimare, alcătuite din național-țărăniști care își consolidau astfel puterea în aparatul administrativ. În fruntea județului Mureș a fost numit dr. Ioan Vescan, președintele organizației județene a

---

⁶⁶ MO, nr. 39, 18 februarie 1929, p. 1390; ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procese verbale...*, 1929, f. 205-206; dr. E. Dandea, *Dare de seamă...*, Tîrgu-Mureș, 1934, p. 43.

⁶⁷ MO, nr. 285, 21 dec. 1928, p. 10807.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 16 824

PNT-ului⁶⁹, revenit a doua oară pe scena vieții politice mureșene. De asemenea Consiliul Comunal al municipiului Tîrgu-Mureș se dizolvă, și se instituie o comisie interimară, înlocuind consiliul municipal în conformitate cu dispozițiile articolului 536 din Legea pentru organizarea administrației locale. Această comisie urma să administreze interesele comunale până la alegerea și instalarea unui nou consiliu comunal. Comisia era formată din dr. Adrian Popescu, președintele comisiei interimare, dr. Nicolae Sebestyén, vicepreședinte, iar ca membri: dr. Iov Roman, Gavril Szigyártó, Vasile Al. George și dr. Sigismund Ferenczi. Secretarul de ședințe al noii comisii era dr. Simeon Pântea.⁷⁰ Această comisie interimară va conduce municipiul Tîrgu-Mureș până în iulie 1930.⁷¹ Membrii comisiei făceau parte din Partidul Național Țărănesc și Partidul Maghiar.

Mandatul primelor consilii comunale postbelice, alese în februarie 1926, se apropia de sfârșit în primăvara anului 1930. Dar necesitatea reînnoirii organelor de conducere locale se impunea nu numai de cerințe de drept, ci și din statutul lor de fapt. Configurația lor inițială, cea dată de corpul electoral, a suferit substanțiale modificări în intervalul celor patru ani. Deși erau formal declarate ca organe administrative și gospodărești, ele s-au aflat continuu în vâltoarea luptelor politice. Cu atât mai mult cu cât de la alegerea lor s-au schimbat cinci guverne reprezentând trei partide politice rivale.

Noile alegeri ale organelor locale aveau la baza lor o nouă lege administrativă, adoptată de Camera Deputaților și Senat în iulie 1929. Legea prevedea o mai largă descentralizare și autonomie comunală. Ierarhizarea organelor locale începea acum cu consiliul sătesc (până la această dată satul nu era unitate administrativă), după care urmau consiliile comunale, orașenești, municipale și județene. Spre deosebire de trecut, conducerea județelor devenea eligibilă, iar organul ei superior nu mai era prefectul, ci președintele delegației consiliului județean. Prefectul era doar reprezentant al puterii centrale, era șeful poliției județene și comisarul guvernului pe lângă administrația locală. Se făcea pentru prima dată o separare între autoritatea puterii executive și administrație.⁷² Alegerile pentru consiliile locale la orașe și municipii au avut loc în zilele de 14 și 16 martie 1930.⁷³ Pentru municipiul Tîrgu-Mureș urmau să fie aleși 41 de consilieri.

După alegeri, la 21 iulie 1930, are loc prima ședință de constituire a Consiliului Comunal al municipiului Tîrgu-Mureș. Din 41 de consilieri erau prezenți 39: Simó Géza, Iosif Soós, Carol Veress, Alexandru Botoș, Carol Both,

⁶⁹ *Gazeta Oficială a județului Mureș*, nr. 22/15 noiembrie, 1920.

⁷⁰ *MO*, Partea I, nr. 39, 18 februarie 1929, p. 1 390; ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procesele verbale...*, 1930, p. 205.

⁷¹ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procese-verbale...*, 1930, f. 206-317; dr. E. Dandea, *Dare de seamă...*, Tîrgu-Mureș, 1934, p. 43.

⁷² S. Cutișteanu, Gh. I. Ioniță, *op. cit.*, p. 156-157.

⁷³ *Ibidem*, p. 168.

Béla Ioan Rácz, Alexandru Gliga, Izrael Izidor, Ioan Moldovan, dr. Adrian Popescu, Béla Jaross, Gavrilă Szigyártó, dr. Ioan Pantea, Béla Bustya, dr. Petru Musca, dr. Alexandru Lakatos, dr. Sigismund Ferenczi, Alexandru Radó, Ladislau Békő, dr. Iov Roman, dr. Ludovic Löwenstein, Alexandru Kovács, dr. Iuliu Fekete, dr. Bernády György, Sigismund Petri, Paál Gustav, dr. Béla Jakab, dr. Iosif Biró, Zoltan Morvai, Emeric Kássay, Ioan Boca, Ștefan Rusu, Elie Câmpeanu, dr. Erdely Emil, dr. Ioan Bozdog, Eugen Logy, Andrei Biró, Ioan Roman, Victor Mera.⁷⁴ Consilierii făceau parte din Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal, Partidul Maghiar, Blocul Muncitoresc-Țărănesc, Partidul Social Democrat.

Tot în prima ședință s-a trecut la alegerea primarului și a ajutorului de primar. Pentru funcția de primar, din cele 39 voturi, dr. Ioan Pantea a obținut 10 voturi, dr. Adrian Popescu - 13 voturi, Béla Jakab - 7 voturi și Iosif Soós - 9 voturi. Pentru alegerea ajutorului de primar, Jakab Béla a obținut 7 voturi, Alexandru Radó - 21 voturi, Rácz Béla - 9 voturi, iar 2 voturi au fost albe.⁷⁵ Întrucât, în conformitate cu dispozițiile articolului 146 din Legea organizării administrației locale, nici un candidat nu a obținut 2/3 din voturi, ministrul de interne va numi ca primar și ajutor de primar pe unul dintre cei trei candidați care au întrunit mai multe voturi.

Prin decizia ministrului de interne nr. 11055/1930, publicată în Monitorul Oficial nr. 226/8 octombrie 1930, a fost numit ca primar dr. Ioan Pantea, iar ca ajutor de primar Alexandru Radó. Prefectul județului, dr. Ioan Vescan, în data de 7 octombrie a instalat în funcție noua conducere.⁷⁶ Consiliul municipal a funcționat până în august 1931.

După aproape doi ani și jumătate de guvernare țărănistă, la 18 aprilie 1931 s-a format un nou guvern, numit de „Uniune Națională”, avându-i în frunte pe Nicolae Iorga și Constantin Argetoianu (18 aprilie 1931-6 iunie 1932).⁷⁷ Între primele măsuri luate de noul guvern s-au înscris suspendarea funcției de președinte al delegației județene, atribuțiile acestuia trecând asupra prefectului de județ numit de guvern, dizolvarea consiliilor județene și comunale și înlocuirea lor cu comisii interimare, precum și noi alegeri parlamentare, la 1 iunie 1931 pentru Adunarea Deputaților și 4-6 iunie pentru Senat.⁷⁸

În județul Mureș pentru cele șase locuri de deputați și-au înscris candidați 10 partide: Partidul Poporului (dr. Aurel Baci, Nicolae S. Suci, dr. Teofil Baci, Grigore Truția, Gavril Branea, Ioan Chețian); Uniunea Națională (dr. Iuliu Hațieganu, Gheorghe Bogdan-Duică, Elie Câmpeanu, dr. Arthur Konnerth, Ioan

⁷⁴ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș. Procese verbale...*, 1930, f. 206; dr. E. Dandea, *Dare de seamă...*, Tîrgu-Mureș, 1934, f. 43.

⁷⁵ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procese verbale...*, 1930, f. 304.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 317.

⁷⁷ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 939, 1149.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 942.

Maloș, Ioan Ciupe); Partidul Național Liberal - Gh.Brătianu (Ioan Bujor, dr. Mihail Moldovan, dr. Leon Lupu, Gavril Oltean, Constantin Cotuțiu, dr. Vasile Micu); Blocul Muncitoresc-Țărănesc (Ștefan Dan, Lucrețiu Pătrășcanu, Anton Salat, Martin Imecs, Petre Dándoro, Paul Veress); Partidul Național Țărănesc (dr. Ioan Vescan, dr. Alexandru Ceușianu, Alexandru Cojocaru, Ariton M. Popa, dr. Ioan Bozdog, dr. Adrian Popescu); Partidul Evreiesc (dr. Ludovic Löwenstein, dr. Heinrich Lázár, dr. Mihail Mendel, Iuliu Fodor, Dezideriu Diamenstein, Maurițiu Rothmán); Partidul Social Democrat (Carol Bartha, Ștefan Moga, Máyer Ritmán, Ștefan Bordi, Ioan Kádár, Ádolf Blum); Partidul Maghiar (dr. Iosif Willer, dr. Iosif György, dr. Wilhelm Kornhoffer, Ladislau Benkő, Árpád Várodi, Sigismund Iklándi); Partidul Țărănesc – dr. N. Lupu (Ioan BăscEANU, N. Trandafirescu, Dumitru Hossu, Vasile Moldovan, Vasile Cioban, Aurel Boloș); Gruparea Corneliu Zelea Codreanu (Traian Brăileanu, Ilie Oțeleanu, Coriolan Matei, Iosif Lazăr, Alexandru Oltean, Mihail Lobonț).

Victoria în alegeri a revenit partidului aflat la putere, Uniunea Națională, care în județul Mureș și în Țirgu-Mureș a obținut 14 417 voturi (30,14 %), reușind să trimită în parlament 5 deputați⁷⁹, grație și acelei „prime” de 50 % din totalul mandatelor acordate partidului câștigător în alegeri, conform legii electorale din martie 1926. Au mai fost aleși ca deputați: Ștefan Dan (Blocul Muncitoresc Țărănesc) și dr. Iosif Willer (Partidul Maghiar)⁸⁰. În locul dr. Iuliu Hațieganu, ales și în altă circumscripție electorală (Cluj), a venit protopopul Ioan Maloș. Întrucât Ștefan Dan a fost invalidat ca și deputat pentru activitate comunistă și antistatală, locul său a revenit lui Ionel Ciupe. Pentru cele două locuri la Senat, s-au înscris candidați din cinci partide: Uniunea Națională (dr. Petre Tomescu, Karpen Vasilescu); Partidul Poporului (Dorift Șuteu, Vasile Gliga); Partidul Național Liberal - Gh.Brătianu (Partenie Matei, Grigore Cojban); Partidul Maghiar (dr. György Iosif, dr. Ferenczi Sigismund); Partidul Național Țărănesc (Nicolae Vulcu, Ioan Roman). Cu cele 9 446 voturi, cei doi candidați ai Uniunii Naționale au fost aleși ca senatori.⁸¹ De asemenea, pentru un loc de senator din partea consiliilor comunale și județene, și-au depus candidaturi Partidul Național Țărănesc (Victor Mera); Partidul Poporului (dr. Ioan Harșia); Partidul Maghiar (Ludovic Csiszár); Uniunea Națională (Petre Antonescu). Cu 600 voturi obținute, a fost ales arhitectul Petre Antonescu (Uniunea Națională).⁸²

O altă măsură luată de guvernul Iorga-Argetoianu a fost dizolvarea consiliilor județene și comunale. Noua Comisie Interimară a municipiului Țirgu-Mureș, cea care înlocuia consiliul municipal, în conformitate cu punctul B din Legea pentru modificarea unor dispoziții din Legea pentru organizarea administrației locale, publicată în Monitorul Oficial nr. 161 din 15 iulie 1931, a

⁷⁹ MO, nr. 131, 10 iunie 1931, p. 5188-5189.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ MO, nr. 134, 13 iunie 1931, p. 5334.

⁸² *Ibidem*, p. 5362.

fost instalată la 31 octombrie 1931 și era formată din dr. Petru Musca, președintele comisiei interimare, Maximilian Costin, vicepreședinte, Iosif Tothfalusi, Alexandru Radó, Gavril Szigyártó, dr. Grigore Ursace și Ioan Ciupe, membri. Secretar general dr. Simeon Pântea.⁸³ Comisia era formată din reprezentanți ai Partidului Național Țărănesc și Partidul Maghiar. Această comisie a funcționat până în octombrie 1932.

După un an de guvernare, revine în fruntea țării un guvern național țărănesc condus de Alexandru Vaida-Voevod (11 august-19 octombrie 1932).⁸⁴ Cu această ocazie, pe plan local, are loc prima ședință de reinstalare și constituire a Consiliului Municipal Tîrgu-Mureș (11 octombrie 1932), cu aceiași membri aleși în martie 1930. Se trece din nou la alegerea primarului și ajutorului de primar dintre consilierii. Pentru funcția de primar au candidat dr. Ioan Pantea care a obținut 14 voturi, dr. Iuliu Fekete - 18 voturi și Alexandru Botoș - 5 voturi. Pentru funcția de ajutor de primar Alexandru Radó a obținut 23 voturi, Béla Jakab - 8 voturi, Béla Ioan Rácz - 5 voturi și dr. Bernády György - 1 vot.⁸⁵ Întrucât nici unul dintre candidați nu a întrunit majoritatea de 2/3 din voturi, Ministerul de Interne a numit ca primar pe dr. Ioan Pantea și ajutor de primar pe Alexandru Radó.

Între timp guvernul național țărănesc condus de Vaida-Voevod a fost înlocuit tot cu un guvern național țărănesc condus de Iuliu Maniu (20 octombrie 1932-13 ianuarie 1933).⁸⁶ Cu această ocazie s-au suspendat, din nou, toate consiliile orășenești și municipale și s-au numit noi comisii interimare. La 9 decembrie 1932 este numită noua Comisie Interimară a municipiului Tîrgu-Mureș formată din dr. Ioan Pantea, președinte, dr. Petru Musca, vicepreședinte, Alexandru Radó, Gavril Szigyártó, Ioan Dredețeanu, Béla Bustya, dr. Ioan Sârbu și Alexa Kovács, membri.⁸⁷ Această comisie va funcționa în perioada decembrie 1932-ianuarie 1933.

Schimbarea lui Iuliu Maniu din fruntea guvernului și revenirea lui Alexandru Vaida-Voevod la conducerea țării (14 ianuarie-13 noiembrie 1933)⁸⁸ duce la dizolvarea comisiilor interimare și reinstalarea consiliilor municipale și orășenești alese în martie 1930. Propunerile de primar și ajutor de primar înaintate în octombrie 1932 au fost avizate de noul ministru de interne G. G. Mironescu, care a numit în funcția de primar pe dr. Ioan Pantea, și ajutor de primar pe Alexandru Radó. Din delegația consiliului mai făceau parte Gavril Szigyártó, Béla Bustya, dr. Petru Musca și dr. Iov Roman. Noua conducere a municipiului a depus

⁸³ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procese verbale...*, 1931, f. 290; dr. E. Dandea, *Dare de seamă...*, Tîrgu-Mureș, 1934, p. 43.

⁸⁴ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 1150.

⁸⁵ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procese verbale...*, 1932, f. 313-317.

⁸⁶ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 1051.

⁸⁷ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procese verbale...*, 1932, f. 1.

⁸⁸ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 1151.

jurământul în ziua de 28 ianuarie 1933 și a fost instalată la aceeași dată de prefectul dr. Ioan Vescan. Acest consiliu municipal va funcționa între 28 ianuarie-8 decembrie 1933.⁸⁹

Deși nu trecuseră decât 14 luni de la începutul celei de a doua guvernări țărăniște, cabinetul prezidat de Alexandru Vaida-Voevod s-a văzut pus în situația de a-și prezenta demisia. Regele Carol al II-lea a rezolvat rapid criza, numind la 14 noiembrie 1933 pe liderul partidului liberal I. G. Duca cu formarea unui guvern; implicit au loc noi alegeri parlamentare în data de 20 decembrie 1933.⁹⁰ Venirea liberalilor la putere aduce după sine și dizolvarea consiliilor comunale, orașenești și județene și instalarea de noi comisii interimare în care rolul principal era deținut de liberali.

La propunerea liderilor locali ai Partidului Național Liberal, guvernul liberal, prin ministrul de interne, a numit noua Comisie Interimară a municipiului Tîrgu-Mureș, instalată la 11 decembrie 1933 de către noul prefect liberal, avocatul Francisc Porubschi. Comisia interimară era formată din Nicolae S. Ionescu – președinte, dr. Bernády György – vicepreședinte, dr. Petru Stoina, Alexandru Radó, Gavril Szigyártó, dr. Ioan Haller, Ionel Ciupe, dr. Ștefan Biro și Teodor Coculescu – membri.⁹¹

Conform hotărârii guvernului, la 20 decembrie 1933 au avut loc alegeri parlamentare. Pentru Camera Deputaților pentru șase locuri, și-au depus candidatura zece partide: Partidul Național Liberal (Gheorghe Bogdan-Duică, Nicolae S. Ionescu, Oskar Hann, dr. Dumitru Gafton, Melinte Căpruceanu, Vasile Horga); Partidul Național Agrar – O. Goga (Octavian Goga, dr. Aurel Baci, dr. Eugen Nicoară, Ioan Maloș, Iuliu Grama, Nicolae Suci); Partidul Național Țărănesc (dr. Ioan Vescan, dr. Ioan Bozdog, dr. Alexandru Ceușianu, Ioan Roman, dr. Gavril Muscă, dr. Valentin Man); Partidul Național Liberal – Gh. Brătianu (Vasile Micu, lt. col. Ion Petrov, Constantin Cotuțiu, Iuliu Anca, dr. Fried Nándor, Ioan Vaida); Partidul Țărănesc Radical – Gr. Iunian (dr. Iosif Vancea, Victor Fărcaș, Pompei Matei, Alexandru Danciu, Ion Branea, Moldovan Simion I. Ion); Partidul Țărănesc - N. Lupu (Corneliu T. Ghimbășianu, Octav Livezianu, dr. Emil Muthu, Ioan Blajanini, Iosif Moldovan, Ioan Dragoș); Partidul Social Democrat (Simion Rusu, Bordi István, Vasile Golea, Kovács Iosif, Kövesdi Iosif, Kövesdi István, Ioan Breja); Partidul Maghiar (dr. Bethlen Gheorghe, Lázár Francisc, dr. Ferenczi Sigismund, Kuti Dionisie, Bálint Andrei, dr. György Iosif); Partidul Evreiesc (dr. Löwenstein Ludovic, Senensieb Béla; dr. Engelberg Desideriu, dr. Schwártz Iosif, Hirsch Albert, Wolster Colomán) și Partidul

⁸⁹ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procese-verbale...*, 1933, f. 115, 117, 437.

⁹⁰ S. Cutișteanu, Gh. I. Ioniță, *op. cit.*, p. 215-216; M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 503.

⁹¹ ANDJ Mureș, fond *Primăria Municipiului Tîrgu-Mureș, Procese verbale...*, 1933, f. 868; dr. E. Dandea, *Dare de seamă...*, Tîrgu-Mureș, 1934, p. 43.

Poporului cartelat cu Partidul Conservator (Ioan G. Stoian, dr. Ioan Togănel, Biermann Ferdinand, Iacob Szántó, Dumitru Pantea, Anton Zamfirescu).⁹²

Partidul Național Liberal și-a adjudecat victoria obținând, atât în județ cât și în municipiul Tîrgu-Mureș, 15.335 voturi (35,65 %), reușind să trimită în Camera Deputaților patru deputați: Gheorghe Bogdan-Duică, Nicolae S. Ionescu, Oskar Hann, dr. Dumitru Gafton; din partea Partidului Maghiar a fost ales dr. Bethlen Gheorghe, iar dr. Aurel Baciuc din partea Partidului Național Agrar, deoarece Octavian Goga a fost ales și într-o altă circumscripție din țară.⁹³ Pentru Senat și-au depus candidaturi Partidul Național Liberal (Ștefan Rusu, Ioan Sălăgean); Partidul Național Țărănesc (Nicolae Vulcu, Ioan Pop) și Partidul Național Agrar (dr. Ioan Harșia, Dorift Șuteu). Cele două locuri de senatori au revenit liberalilor cu 10.206 voturi.⁹⁴ Pentru un loc de senator din partea consiliilor comunale și județene, și-au depus candidaturi Partidul Național Țărănesc (dr. Adrian Popescu); Partidul Național Liberal (dr. Marius Georgescu) și Partidul Național Agrar (dr. Teofil Baciuc). Cu cele 1.080 de voturi, liberalul dr. Marius Georgescu a fost ales senator.⁹⁵

Începutul anului 1934 aduce o nouă comisie interimară în fruntea municipiului Tîrgu-Mureș, numită prin Decizia Ministerului de Interne nr. 764 din 19 ianuarie 1934 și instalată la 20 ianuarie de către același prefect, Francisc Porubschi. Comisia era formată exclusiv din liberali: dr. Nicolae Crețu - președinte; Mihai Demetrescu - vicepreședinte; dr. Vasile Horga, înlocuit la scurt timp cu Ion Iancu, Ilarie Baia și Alexandru Călușer - membri.⁹⁶ Ulterior, la 27 februarie 1934, comisia interimară a fost completată și cu reprezentanți ai Partidului Maghiar: Alexandru Radó, Gavril Szigyártó, dr. Iuliu Fekete și dr. Ștefan Biro.⁹⁷ Dar și această comisie nu va avea o durată lungă de activitate, fiindcă la 23 martie 1934, prin decizia Ministerului de Interne nr. 5220, a fost numită o nouă comisie interimară pentru municipiul Tîrgu-Mureș, instalată la 24 martie. Spre deosebire de celelalte comisii interimare, aceasta va funcționa până la 5 ianuarie 1938. Comisia a condus destinele municipiului timp de aproape 4 ani, formată numai din liberali, având următoarea componență: dr. Emil A. Dandea - președinte, Mihai Demetrescu și dr. Petru Stoina - vicepreședinți, dr. Ioan Florian, dr. Ioan Haller, dr. Ilarie Șogan, Nicolae Oprean, Octavian Fulea, Ilarie Baia, Ion Murgoi, Arthur Dupont, Dumitru Năstase, dr. Alexandru Pop - membri. În anul

⁹² MO, nr. 300, 29 decembrie 1933, p. 8017-8018.

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ MO, nr. 301, 30 decembrie 1933, p. 8.108.

⁹⁵ *Idem*, nr. 3, 3 ianuarie 1934, p. 39.

⁹⁶ ANDJ Mureș, fond *Primăria municipiului Tîrgu-Mureș, Procese verbale...*, 1934, f. 983; vol. II, 1934, f. 18; dr. E. Dandea, *Dare de seamă...*, Tîrgu-Mureș, 1934, p. 43.

⁹⁷ ANDJ Mureș, *fond citat*, vol. II, 1934, f. 28.

1937 mai sunt cooptați în comisia interimară dr. Remus Pop și Vasile Netea.⁹⁸ Secretar general era dr. Simeon Pânteia.

După patru ani de guvernare liberală, au urmat noi alegeri parlamentare la 20 decembrie 1937. Întrucât guvernul liberal condus de Gh. Tătărescu nu a obținut acel 40 % din sufragii prin care i s-ar fi distribuit 70 % din locurile din parlament, acesta și-a prezentat demisia la 28 decembrie 1937. Deși a obținut pe țară doar 281 167 de voturi, situându-se pe poziția a patra, cu doar 39 de deputați, regele Carol al II-lea, la 28 decembrie, în cadrul unei audiențe secrete, a încredințat lui Octavian Goga mandatul de a forma noul cabinet. În seara zilei de 29 decembrie 1937 guvernul național-creștin condus de Goga a depus în fața suveranului jurământul de credință.⁹⁹ Noul guvern a destituit, din primele zile, toți prefectii de județe, dispunând înlocuirea lor cu oameni de încredere ai guvernului și în special cu membri ai Partidului Național Creștin. De asemenea, prin Decretul-Lege din 3 ianuarie 1938, au fost dizolvate toate comisiile interimare (județene, municipale, orașenești și comunale) și au fost constituite noi comisii interimare compuse din șapte până la cincisprezece membri, după importanța unităților administrative.¹⁰⁰

La 5 ianuarie 1938 a fost numit în fruntea județului ca prefect dr. Eugen Nicoară.¹⁰¹ Tot cu acea dată a fost instalată noua Comisie Interimară a municipiului Tîrgu-Mureș, având următoarea componență: dr. Valentin Man - președinte; Nicolae S. Suciuc și dr. Vasile Săbădeanu -vicepreședinte; Dorif Șuteu, Nicolae Sulică, Alexandru Runcan, Gheorghe Belea, Ion Rusu, Petru Coroș, dr. Varga Vasile, Gheorghe Vlăsa, Alexandru Ionescu, Ion Someșan, Grigore Dobari și Alexandru Păltineanu – membri.¹⁰² Dar această comisie interimară a avut o scurtă durată de activitate, deoarece la 10 februarie 1938, guvernul Goga a fost demis și înlocuit cu un guvern autoritar condus de patriarhul Miron Cristea.¹⁰³

Prima măsură adoptată de noul guvern a fost Decretul-Lege pentru introducerea stării de asediu pe întreg cuprinsul țării. Menținerea ordinii publice și siguranței statului au trecut în mâinile autorităților militare. Au fost numiți noi prefecti de județe din rândul ofițerilor cu grad de locotenent-colonel sau colonel.¹⁰⁴ În fruntea orașelor de reședință erau numiți judecători de la tribunalele județene. În fruntea județului Mureș a fost numit ca prefect colonelul Ion Dumitriu, comandantul Regimentului 82 infanterie.¹⁰⁵ Ca delegat primar al municipiului Tîrgu-Mureș a fost numit Gheorghe Dimitriu, președintele Secției II

⁹⁸ *Ibidem*, vol. II-III, 1934-1937, f. 89, 195, 259, 265, 303, 333, 355, 360, 391.

⁹⁹ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 744-745

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 762-763.

¹⁰¹ *Drum drept*, Tîrgu-Mureș, An III, nr. 1, 13 ianuarie 1938.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 791-792.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 796.

¹⁰⁵ *Renașterea Mureșului*, Tîrgu-Mureș, An. I, nr. 3, 7 mai 1939.

de la Tribunalul Mureș. Instalarea ambilor a avut loc la 17 februarie 1938.¹⁰⁶ La 21 iunie 1938, în funcția de ajutor de primar, a fost numit maiorul în rezervă Ion G. Roșu de către Ministerul de Interne, prin decizia nr 22 270/1938. Înainte de numire, acesta a activat în statul major al Diviziei XX, cu sediul în Tîrgu-Mureș și pe urmă la Inspectoratul premilitar.¹⁰⁷

Conform Constituției din 20 februarie 1938 și mai ales prin legea pentru înființarea organizației politice Frontul Renașterii Naționale (FRN), grupările și partidele politice au fost desființate. FRN era „unica organizație politică de stat”, orice altă activitate politică era socotită clandestină.¹⁰⁸ Ulterior, în iunie 1940, FRN se va transforma în Partidul Națiunii.

O ultimă schimbare în conducerea orașului (odată cu împărțirea țării în ținuturi, prin care județul Mureș a fost arondat Ținutului Mureș) are loc la 1 octombrie 1938, când în fruntea urbei este numit general în rezervă medic dr. Eugen Curta, iar ajutor de primar, avocatul Gavril Szigyártó. Instalarea noii conduceri are loc la 3 octombrie, în prezența Rezydentului Regal Dănilă Papp, rezydentul Ținutului Mureș, cu sediul în Alba-Iulia.¹⁰⁹

Din punct de vedere politic, președintele organizației FRN din orașul Tîrgu-Mureș a fost numit prof. Gheorghe Târnăveanu. Au fost numiți trei secretari municipali ai FRN: la categoria agricultură – Gheorghe Stoica; la categoria comerț și industrie - Iosif Bucur; la categoria ocupației intelectuale - dr. Ioan Olteanu.¹¹⁰ La 20 aprilie 1940 s-a constituit și Sfatul Orașenesc Tîrgu-Mureș a FRN ca organ administrativ al orașului. De ocupației intelectuale răspundeau dr. Mihai Mitrea, dr. Teofil Baci, Francisc Porubschi, dr. Alexandru Bad. La categoria comerț și industrie: Ioan Budi, Moise Petric, Nicolae Oprean, Sabin Boldor, iar la categoria agricultură și muncă manuală: Bela Bucur, Ioan Teotelecan, Traian Bobletec și Ioan Rusu.¹¹¹ Atât conducerea politică cât și cea administrativă va funcționa în această componentă până la 5 septembrie 1940, când, în urma Dictatului de la Viena, pe raza județului Mureș s-a instaurat administrația militară horhtystă.

În încheiere prezentăm primarii municipiului Tîrgu-Mureș din această perioadă. Dr. Marhty Ferenc (1917-1919); dr. Valer Ghibu (29 ianuarie 1919-7 februarie 1920); dr. Cornel Albu (9 februarie 1920-22 octombrie 1920); dr. Ioan Harșia (22 octombrie 1920-22 decembrie 1922); dr. Emil A. Dandea (22 decembrie 1922-15 martie 1926); dr. Bernády György (26 martie 1926-februarie 1929); dr. Adrian Popescu (februarie 1929-iulie 1930); dr. Ioan Pantea (7 octombrie 1930-31 octombrie 1931); dr. Petru Musca (31 octombrie 1931-11

¹⁰⁶ *Glasul Mureșului*, Tîrgu-Mureș, nr. 126, 27 februarie 1938.

¹⁰⁷ *Orașul*, Tîrgu-Mureș, nr. 13, 1 iulie 1938.

¹⁰⁸ M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 894-895.

¹⁰⁹ *Glasul Mureșului*, Tîrgu-Mureș, nr. 151, 9 octombrie 1938.

¹¹⁰ *Renașterea națională*, Tîrgu-Mureș, an. I, nr. 1, 8 iunie 1940.

¹¹¹ *Ibidem*.

octombrie 1932); dr. Ioan Pantea (11 octombrie 1932-9 decembrie 1932); dr. Ioan Pantea (9 decembrie 1932-ianuarie 1933); dr. Ioan Pantea (28 ianuarie 1933-8 decembrie 1933); Nicolae S. Ionescu (11 decembrie 1933-19 ianuarie 1934); dr. Nicolae Crețu (20 ianuarie 1934-23 martie 1934); dr. Emil A. Dandea (24 martie 1934-5 ianuarie 1938); dr. Valentin Man (5 ianuarie 1938-16 februarie 1938); Gheorghe Dimitriu (17 februarie 1938-3 octombrie 1938); gen. dr. Eugen Curta (3 octombrie 1938-5 septembrie 1940).

RÉSUMÉ

ASPECTS DE LA VIE POLITIQUE DE LA MUNICIPALITÉ DE TÎRGU-MUREȘ DANS LA PÉRIODE D'ENTRE LES DEUX GUERRES (1919-1940)

Dans la municipalité de Tîrgu-Mureș la vie politique se divise en trois étapes: la période de la crise et de la récession économique (1919-1921 et 1929-1933) caractérisée par la révocation des maires et des commissions intérimaires à de courts intervalles de temps et par l'existence d'un grand nombre de partis politiques; la période de la stabilité économique (1922-1928 et 1934-1937) quand des importants regroupements politiques ont eu lieu et maires, conseil municipale ou commissions intérimaires ont portés à fin leur mandat; la période de la dictature carliste (1938-1940) caractérisée par l'interdiction de toutes associations, assemblées ou partis politiques et l'existence d'un seul parti, le Front de la Renaissance Nationale et, à partir de Juin 1940, du Parti de la Nation.

Dans cette dernière période, à la direction de la municipalité (depuis 1938 Tîrgu-Mureș fut considérée ville résidentielle) furent appointés des militaires de carrière.

Dans cette étude nous présentons les noms de maires, et de présidents de commissions intérimaires, les noms de personnalités qui ont été élues ou appointées au conseil municipal ou aux commissions intérimaires, des partis politiques représentés par leurs conseillers dans ces organismes, ainsi que les élections parlementaires déroulées durant cette période, parce que la grande majorité des candidats et spécialement les parlementaires élus, soient ils députés ou sénateurs, provenaient ou domiciliaient à Tîrgu-Mureș, la plus grande et importante circonscription électorale du département.